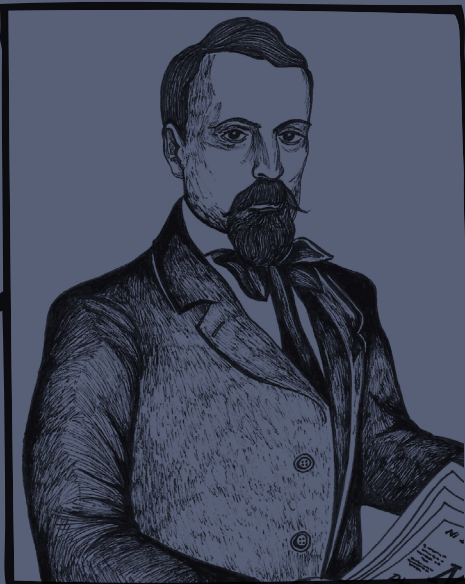

FILOLOGIA POLSKA 2017 (3)

ROCZNIKI NAUKOWE
UNIWERSYTETU ZIELONOGÓRSKIEGO

*Pamięci
Profesora Jerzego Brzezińskiego*

RADA NAUKOWA

Dejan Ajdačić (Kijów, Ukraina), Piotr Borek (Kraków), Marian Bugajski (Zielona Góra), Zbigniew Chojnowski (Olsztyn), Tetiana Czernysz (Kijów, Ukraina), David Frick (Berkeley, USA), Alfred Gall (Moguncja, Niemcy), Leszek Jazownik (Zielona Góra), Sergij Jermofenko (Kijów, Ukraina), Ałła Krawczuk (Lwów, Ukraina), Sławomir Kufel (Zielona Góra), Leszek Libera (Zielona Góra), Krzysztof Maćkowiak (Zielona Góra), Małgorzata Mikołajczak (Zielona Góra), Wołodymyr Morenec (Kijów, Ukraina), Marek Nalepa (Rzeszów), Teresa Podemska-Abt (Canberra, Australia), Olena Polischuk (Żytomierz, Ukraina), Józef Tomasz Pokrzywniak (Poznań), Marta Ruszczyńska (Zielona Góra), Richard Šípek (Praga, Czechy), Marie Sobotková (Ołomuniec, Czechy), Anna Szóstak (Zielona Góra), Bogdan Trocha (Zielona Góra), Marzanna Użdżicka (Zielona Góra), Katarzyna Węgorowska (Zielona Góra), Alois Woldan (Wiedeń, Austria), Wiesław Wydra (Poznań), Krzysztof Zajac (Kraków), Natalia Zhukova (Kijów, Ukraina)

ZESPÓŁ RECENZENCKI

Krzysztof Biliński (Wrocław), Bogdan Burdziej (Toruń), Małgorzata Dawidziak-Kładoczna (Częstochowa), Elżbieta Dutka (Katowice), Jan Galant (Poznań), Grażyna Halkiewicz-Sojak (Toruń), Jolanta Klimek-Grądzka (Lublin), Elżbieta Konończuk (Białystok), Michał Kuran (Łódź), Jarosław Ławski (Białystok), Kazimierz Maciąg (Rzeszów), Franciszek Pilarczyk (Gorzów Wielkopolski), Mirosław Strzyżewski (Toruń), Ewa Szkudlarek-Śmiechowicz (Łódź), Joanna Szydłowska (Olsztyn), Monika Zaśko-Zielińska (Wrocław), Kwiryna Ziemia (Gdańsk), Leszek Zwierzyński (Katowice), Barbara Zwolińska (Gdańsk)

REDAKTOR NACZELNY

Radosław Szyber

ZASTĘPCA REDAKTORA NACZELNEGO

Magdalena Hawrysz

SEKRETARIAT ROCZNIKA

Agnieszka Gruszka, Irmína Kotlarska, Aneta Narolska, Dorota Szagun

REGIONALIA LUBUSKIE (szef rubryki)

Mirosława Szott

ADRES REDAKCJI

Uniwersytet Zielonogórski
Instytut Filologii Polskiej (sekretariat, pok. 212)
65-762 Zielona Góra, Al. Wojska Polskiego 69
(korespondencję prosimy zaopatrywać w dopisek:
„Filologia Polska. Rocznik”)

Drukowana postać rocznika jest jego wersją podstawową

SERWIS INTERNETOWY

<http://www.ifp.uz.zgora.pl/index.php/badania-naukowe/rocznik-naukowy-uz>

FILOLOGIA POLSKA 2017 (3)

**ROCZNIKI NAUKOWE
UNIWERSYTETU ZIELONOGÓRSKIEGO**

REDAKCJA NAUKOWA ZESZYTU

Dorota Szagun
Aneta Narolska

RADA WYDAWNICZA

Andrzej Pieczyński (*przewodniczący*), Katarzyna Baldy-Chudzik, Van Cao Long, Rafał Ciesielski, Roman Gielerak, Bohdan Halczak, Małgorzata Konopnicka, Krzysztof Kula, Ewa Majcherek, Marian Nowak, Janina Stankiewicz, Anna Walicka, Zdzisław Wołk, Agnieszka Ziółkowska, Franciszek Runiec (*sekretarz*)

UNIwersytet
ZIELONOGÓRSKI

REDAKCJA JĘZYKOWA

Beata Szczeszek

KOREKTA

Monika Nowecka

PROJEKT TYPOGRAFICZNY I OKŁADKA

Anna Strzyżewska

GRAFIKA NA OKŁADCE

Krystian Saja

Zdjęcie na s. 19 z archiwum Instytutu Filologii Polskiej
Uniwersytetu Zielonogórskiego

© Copyright by Uniwersytet Zielonogórski
Zielona Góra 2017

ISSN 2450-3584

OFICyna WYDAWNICZA UNIwersytetu ZIELONOGÓRSKIEGO

65-246 Zielona Góra, ul. Podgórna 50, tel./faks (68) 328 78 64
www.ow.uz.zgora.pl, e-mail: sekretariat@ow.uz.zgora.pl

SPIS TREŚCI

- Słowo wstępne** (redaktor naczelny) ● 13
Wprowadzenie do zeszytu (redaktorzy naukowemu tomu) ● 15
Profesor Jerzy Brzeziński (1934-2017) (Dorota Szagun) ● 19

STUDIA I MATERIAŁY

LITERATURA I PRASA – ZWIĄZKI, WPŁYWY I ZALEŻNOŚCI

Prasa a kultura języka i literatura

- RADOSŁAW SZTYBER ● 31
Posel z Wołoch z obozu polskiego – polska gazeta ulotna o batalii chocimskiej w 1621 roku (minimonografia i edycja krytyczna zabytku)

- MARZANNA UŹDZICKA ● 59
Rola prasy dziecięcej w kształtowaniu kompetencji literackiej najmłodszych czytelników w dobie porzobiorowej

- JAKUB RAWSKI ● 77
Recepcja literackiej Nagrody Nobla dla Elfriede Jelinek w wybranych dziennikach i tygodnikach polskich z 2004 roku. Przyczynek do analizy zjawiska

- WIOLETTA RADZIJEWSKA ● 89
„Fantastyka” (bibliografia zawartości)

Pisarstwo a dziennikarstwo

- IWONA ŻURASZEK-RYŚ ● 131
Rola prasy w życiu i twórczości Teodora Tomasza Jeża

- ANNA WOJCIECHOWSKA ● 141
Wisława Szymborska w roli redaktora Poczty literackiej. Obraz nadawcy

- JAN MUSIAŁ ● 153
Publicystyka przebrana za literaturę

Prasa a światopogląd

- JOANNA GORZELANA ● 171
Cytaty biblijne w oświeceniowym czasopiśmie „Monitor”

- MONIKA KACZOR ● 185
Etyczny aspekt stylu wypowiedzi w „Tygodniku Powszechnym” (na przykładzie dyskursu migracyjnego)

MAGDALENA IDZIKOWSKA ● 197

„Żeby mama sobie poszła i już nigdy nie wróciła”. Wizerunek rodziny i rodzicielstwa w prasie (na materiale „Wysokich Obcasów”)

W KRĘGU PISARSTWA HENRYKA SIENKIEWICZA

IRENEUSZ SIKORA ● 215

„Artysta największy”. Eliza Orzeszkowa o Sienkiewiczu

TADEUSZ BUJNICKI ● 229

Sienkiewicz – interpretacyjne spory (do jubileuszowego roku 1900)

KAMILA PIJANOWSKA ● 245

Henryk Sienkiewicz i artyści. *Ogniem i mieczem* w interpretacji plastycznej Juliusza Kossaka i Antoniego Piotrowskiego

DARIUSZ PIECHOTA ● 287

Ogniem i mieczem Henryka Sienkiewicza jako prefiguracja *fantasy* słowiańskiej

AGNIESZKA KUNICZUK-TRZCINOWICZ ● 301

„Słyszałam, jak pisało pióro po papierze”. Wspomnienia z domu Henryka Sienkiewicza

OPINIE

RECENZJE

MARTA RUSZCZYŃSKA (rec.) ● 313

Recenzja książki *Regionalizm literacki w Polsce. Zarys historyczny i wybór źródeł*, red. Z. Chojnowski, M. Mikołajczak, Kraków 2016 (Universitas)

MIROŚLAWA SZOTT (rec.) ● 317

Obserwowanie mozaiki, czyli anatomia szczecińskości. *Literatura w Szczecinie 1945-2015. Książki siedemdziesięciolecia*, red. S. Iwasiów, J. Madejski, P. Wolski, Szczecin 2016

RADOSŁAW SZTYBER (rec.) ● 320

Jeszcze o *Żywocie kozaków lisowskich* (na marginesie reedycji *Józef Bartłomiej Zimorowic. Utwory młodzieńcze*, oprac. R. Krzywy, Warszawa 2016)

JESICA WOŹNIAK (rec.) ● 338

Słowacki i wiek XIX. W kręgu badań postmodernistycznych, t. 2, red. M. Ruszczyńska i J. Rawski, Zielona Góra 2016

KATARZYNA WĘGOROWSKA (rec.) ● 341

Cuda, wianki... O cudownym tekście kultury Marianny Oklejak [Cuda, wianki. Polski folklor dla młodszych i starszych, Warszawa 2015]. Rekomendacja dialektologa-kulturologa

JESICA WOŹNIAK (rec.) ● 354

Marta Ruszczyńska, *Pogranicze. Studia i szkice literackie*, Zielona Góra 2015

VARIA

W STRONĘ DZISIEJSZYCH MEDIÓW

MAGDALENA STECIAĞ ● 359

Wokół Międzynarodowego Dnia Języka Ojczystego

KRYSTIAN SAJA ● 365

Legitymizacja i delegitymizacja wiedzy naukowej w mediach współczesnych

BEATA MIRKIEWICZ ● 379

Polskie czasopisma elektroniczne z zakresu literaturoznawstwa — przegląd

RADOSŁAW SZTYBER ● 389

**Tydzień z internetową odsłoną „Gazety Lubuskiej” (4-10 stycznia 2017 r.).
Tematyka - jakość - profil - strategie informacyjne - sprawstwo i źródła danych**

REGIONALIA LUBUSKIE

PREZENTACJE

MARZANNA UŹDZICKA ● 407

Profesor Marian Bugajski

PRZEGLĄDY I OMÓWIENIA

WALDEMAR GRUSZCZYŃSKI ● 417

Per aspera ad astra

MARIA ROSZAK ● 439

Przyśpiewki kibicowskie w folklorze zielonogórskich kibiców żużlowych

ROMUALD MAREK JABŁOŃSKI, MIROSŁAWA SZOTT (wywiad) ● 451

To jak z obłokami na pogodnym niebie [...]

KATARZYNA KRYSIŃSKA ● 457

Poszukiwanie, bunt i kontemplacja. Inspiracje religijne w poezji Romualda Marka Jabłońskiego

MAGDALENA STECIAĞ ● 475

Sprawozdanie z LXXIV Zjazdu Polskiego Towarzystwa Językoznawczego w Zielonej Górze

MAGDALENA HAWRYSZ ● 483

Zielonogórskie Seminaria Językoznawcze - rzut oka na historię spotkań i serii wydawniczej

KATARZYNA BARTOSIAK, KAMIL BANASZEWSKI ● 487

Bibliografia lubuskiej polonistyki akademickiej za rok 2016

KATARZYNA GRABIAS-BANASZEWSKA ● 507

Zielonogórskie spotkania polonistyczne w roku 2016

POEZJA I PROZA

EUGENIUSZ KURZAWA ● **515**
[Wiersze]

EDWARD DERYLAK ● **517**
Przybyli znikąd

ALFRED SIATECKI ● **525**
Chłopiec z konikiem

Autorzy numeru ● **539**

TABLE OF CONTENTS

Preface (Editor in Chief) ● **13**

Introduction to the volume (Editors of The Issue) ● **15**

Professor Jerzy Brzeziński (1934-2017) (Dorota Szagun) ● **19**

STUDIES AND MATERIALS

LITERATURE AND PRESS – CONNECTIONS, IMPACTS AND RELATIONSHIPS

Press against the language culture and literature

RADOSŁAW SZTYBER ● **31**

The Envoy from Wallachia from Polish Camp [*Posel z Wołoch z obozu polskiego*] – Polish transitory newspaper on Khotyn battle in 1621 (minimonograph and critical reissue of the written relic)

MARZANNA UŹDZICKA ● **59**

The role of the press in shaping literary competence of the youngest readers in the post-partition period

JAKUB RAWSKI ● **77**

The Nobel Prize in Literature for Elfriede Jelinek reception in chosen Polish daily newspapers and weekly magazines from 2004. Contribution to an analysis of the phenomenon

WIOLETTA RADZIJEWSKA ● **89**

“Fantasy” [„Fantastyka”] (the content’s bibliography)

Writing and journalism

IWONA ŻURASZEK-RYŚ ● **131**

The role of the press in the life and work of Teodor Tomasz Jeż

ANNA WOJCIECHOWSKA ● **141**

Wisława Szymborska as an editor of *Literary Post* [*Poczta literacka*] columns. The view of the addresser

JAN MUSIAŁ ● **153**

Journalism disguised as literature

Press and outlook

JOANNA GORZELANA ● **171**

Biblical quotes in “Monitor”, the Enlightenment magazine

MONIKA KACZOR ● **185**

Ethical aspect of the style expression in “The General Weekly” [„Tygodnik Powszechny”] (on the example of the migration discourse)

MAGDALENA IDZIKOWSKA ● 197

“Wishing mom would go away and never come back”. An image of a family and parenting in the press (based on materials from “The High Heels” [„Wysokie Obcasy”])

AROUND HENRYK SIENKIEWICZ WRITINGS

IRENEUSZ SIKORA ● 215

“The greatest artist”. Eliza Orzeszkowa about Sienkiewicz

TADEUSZ BUJNICKI ● 229

Sienkiewicz – interpretative disputes (up to the jubilee year 1900)

KAMILA PIJANOWSKA ● 245

Henryk Sienkiewicz and the artists. Visual interpretation of the novel *With Fire and Sword* [*Ogniem i mieczem*] by Juliusz Kossak and Antoni Piotrowski

DARIUSZ PIECHOTA ● 287

With Fire and Sword [*Ogniem i mieczem*] by Henryk Sienkiewicz as a prefiguration of Slavic fantasy

AGNIESZKA KUNICZUK-TRZCINOWICZ ● 301

“I have heard the pen writing on the paper”. Memories from Sienkiewicz’s home

OPINIONS

REVIEWS

MARTA RUSZCZYŃSKA (rev.) ● 313

Review of the book *Literary regionalism in Poland. Historical outline and sources selection* [*Regionalizm literacki w Polsce. Zarys historyczny i wybór źródeł*], ed. Z. Chojnowski, M. Mikołajczak, Kraków 2016 (Universitas)

MIROSLAWA SZOTT (rev.) ● 317

Observing a mosaic or Szczecin anatomy. *Literature in Szczecin 1945-2015. Books of the past seventy years* [*Literatura w Szczecinie 1945-2015. Książki siedemdziesięciolecia*], ed. S. Iwasiów, J. Madejski, P. Wolski, Szczecin 2016

RADOSŁAW SZTYBER (rev.) ● 320

More on *The Life of Lisovski Cossacks* [*Żywot kozaków lisowskich*] (in the margins of reissue entitled *Józef Bartłomiej Zimorowic. Utwory młodzieńcze* [*Early writings*]), ed. R. Krzywy, Warszawa 2016)

JESICA WOŹNIAK (rev.) ● 338

Słowacki and XIX century. Within post-modernism researches [*Słowacki i wiek XIX. W kręgu badań postmodernistycznych*], vol. 2, ed. M. Ruszczyńska, J. Rawski, Zielona Góra 2016

KATARZYNA WĘGOROWSKA (rev.) ● 341

Miracle-wreaths [on a stick]... About a miraculous culture text by Marianna Oklejak [*Miracle-wreaths. Polish folklore for youngsters and elders* (*Cuda, wianki. Polski folklor dla młodszych i starszych*)], Warsaw 2015]. Recommendation of a dialectologist-culturologist

JESICA WOŹNIAK (rev.) ● 354
Marta Ruszczyńska, *Bordeland. Studies and literary sketches* [Pogranicze. Studia i szkice literackie], Zielona Góra 2015

VARIA

TOWARDS NOWADAYS MEDIA

MAGDALENA STECIAĞ ● 359
Around the International Mother Language Day

KRYSTIAN SAJA ● 365
The legitimacy and delegitimization of scientific knowledge in nowadays media

BEATA MIRKIEWICZ ● 379
Polish e-periodicals on literature – overview

RADOSŁAW SZTYBER ● 389
A week with an online issue of “The Lubusz Land Gazette” [„Gazeta Lubuska”] (4-10 January 2017). Themes – quality – profile – information strategies – authorship and data sources

THE LUBUSZ LAND – REGIONAL MATERIALS

PRESENTATIONS

MARZANNA UŹDZICKA ● 407
Professor Marian Bugajski

SURVEYS AND REPORTS

WALDEMAR GRUSZCZYŃSKI ● 417
Per aspera ad astra

MARIA ROSZAK ● 439
Folklore chants of Zielona Góra speedway fans

ROMUALD MAREK JABŁOŃSKI, MIROSŁAWA SZOTT (interview) ● 451
It's like the clouds in the clear sky [...]

KATARZYNA KRYSIŃSKA ● 457
Search, protest and contemplation. Religious inspirations in Romuald Marek Jabłoński poetry

MAGDALENA STECIAĞ ● 475
Report of LXXIV Polish Linguistic Association Reunion in Zielona Góra

MAGDALENA HAWRYSZ ● 483
Zielona Góra Linguistic Seminars – an overview of the history of meetings and publishing series

KATARZYNA BARTOSIAK, KAMIL BANASZEWSKI ● 487
Bibliography of The Lubusz Land's Polish philology academic researchers' works printed within the year 2016

KATARZYNA GRABIAS-BANASZEWSKA ● 507
Zielona Góra Polish philology meetings in 2016

PROSE AND POETRY

EUGENIUSZ KURZAWA ● 515
[Poems]

EDWARD DERYLAK ● 517
Have come from nowhere

ALFRED SIATECKI ● 525
A boy with a little horse

Authors of the Issue ● 539

SŁOWO WSTĘPNE

Przedkładany tom jest trzecim zeszytem „Filologii Polskiej” w jej nowej odsłonie. Na treść numeru składa się seria studiów i szkiców poświęconych prasie oraz literaturze, również w ich wzajemnych – rozmaicie się układających – powinowactwach. Niektóre rozprawy koncentrują się wyłącznie na zjawiskach utrwalonych w wypowiedziach zamieszczonych w publikacjach periodycznych, inne zaś dotyczą obecności wybitnych mistrzów pióra na łamach różnych tytułów czasopiśmienniczych – w roli bohatera bądź sprawcy tekstów. A mowa o nazwiskach co najmniej niebagatelnych, gdyż chodzi o laureatki Nagrody Nobla – Elfriede Jelinek, Wisławę Szymborską. Wszystkie segmenty tej części tworzą swoistą monografię, stanowiącą ciekawe dopełnienie naszej wiedzy o prasie oraz literaturze w zakresach wyznaczonych przez poszczególnych badaczy; w rezultacie zastosowane kryteria analiz, odmienne, rysują fenomen w wielu możliwych ujęciach i z wykorzystaniem odrębnych perspektyw – dają wgląd w wybrane zjawiska z czasów od początku XVII wieku po współczesność.

Refleksjami na temat kolejnego noblisty – Henryka Sienkiewicza – dzieli się inna grupa uczonych, dzięki czemu najnowszy rocznik uzyskał jeszcze jeden monograficzny człon, który przynosi trzy tematycznie wyrażone syntezę, odświeżoną analizę z nową kwalifikacją interpretacyjną oraz przyczynek o charakterze biograficznym. Rozprawy te prezentują pisarza jako autora i człowieka, ponadto ukazują jego dzieło – *Ogniem i mieczem* – jako źródło inspiracji dla artystów plastyków.

Ogromnie redakcję „Filologii Polskiej” cieszą tworzące się od początku istnienia rocznika jego dwa zasadnicze działy, konstruowane dwumiennie – zgodnie z zarysowanym problemem badawczym, z jednej strony, a z drugiej – zogniskowane wokół jednego nazwiska, najpierw w związku z Elizą Orzeszkową (2015, t. 1), potem Adamem Mickiewiczem (2016, t. 2), a obecnie z rzezonym właśnie H. Sienkiewiczem. Głos w kolejnym numerze, czwartym, w jego lwiej części – wierzymy – zabiorą znawcy twórczości Bolesława Leśmiana, natomiast w piątym – Mikołaja Reja. Obrany kurs wydaje się z wielu względów trafny i uzasadniony.

Materię innej natury zawiera dział różnaitości oddawanego do rąk czytelników numeru. Przynosi uwagi o współczesnych mediach – w aspekcie językoznawczym, w rekonesansowym oglądzie danych na temat zdobyczy naukowych, w tym i literaturoznawczych, ukazywanych w dzisiejszych środkach masowego przekazu oraz namysł nad internetową odsłoną „Gazety Lubuskiej”.

Jak i w poprzednich numerach, tak i tym razem zainteresowany czytelnik odnajdzie rubrykę z recenzjami. Dominują omówienia publikacji podejmujących zagadnienia spod znaku regionalizmu i poświęconych tej kwestii badań, ujmowanych wielorako, na przykład ogólniej (regionalizm literacki, pogranicze) czy bardziej szczegółowo jako studium przypadku („szczecińskość”), a warto dodać, że w nurt tej akurat refleksji wpisują się zarazem „Regionalia lubuskie”. Dopełniają kącik recenzyjny opinie o książce folklorystycznej, studiach postmodernistycznych, a także polemika.

Kropką nad i dla tych kilku akapitów niech będą podziękowania dla wszystkich zaangażowanych w powodzenie inicjatywy czasopiśmienniczej, nadto – zaproszenie do współpracy na wszystkich odcinkach realizacji przedsięwzięcia i we wszystkich możliwych rolach.

Redaktor naczelny

*

W trakcie ostatnich prac nad wydaniem tomu dotarła smutna wiadomość o śmierci Profesora Jerzego Brzezińskiego. Jego pamięci chcielibyśmy poświęcić ten zbiór studiów.

Redakcja

WPROWADZENIE DO ZESZYTU

Prezentowany tom oparty jest na formule: *Literatura i prasa – związki, wpływy i zależności*. Do tej problematyki odnoszą się w sposób szczególny artykuły z pierwszej części pisma zatytułowanej *Prasa a kultura języka i literatura*. Podjęte przez autorów zagadnienia mieszczą się w zakresie trzech charakterystycznych tematów: a) prasy jako środka upowszechniania kultury języka i literatury, b) prasy jako świadectwa przenikania się twórczości literackiej i publicystyki oraz c) prasy i jej szczególnej roli w odzwierciedlaniu i kształtowaniu postaw.

W obrębie przekonań, że prasa jest szczególnym środkiem upowszechniania tak kultury języka narodowego i literatury w ogóle, że ma charakter kształtujący postawy literackie odbiorców, utrzymane są zwłaszcza prace Radosława Szybybera, Marzanny Uździckiej i Jakuba Rawskiego.

Prezentowany w artykule Radosława Szybybera zabytek z 1621 roku *Posel z Wołoch z obozu polskiego* traktowany jest przez autora między innymi jako przejaw dawnej aktywności literackiej, dowód kultury żywego słowa, pokłosie przekazu ustnego oraz dokument historyczny. Wydany pierwotnie jako gazeta ulotna, we współczesnym wznowieniu zyskuje nowe opracowanie oraz edycję krytyczną, by ponownie, w zmienionej formie, trafić tym razem do współczesnego odbiorcy.

O tym, że prasa, zwłaszcza prasa dziewiętnastowieczna, jest środkiem upowszechniania kultury języka i literatury narodowej pisze Marzanna Uździcka w artykule *Rola prasy dziecięcej w kształtowaniu kompetencji literackiej najmłodszych czytelników w dobie porzobiorowej*. Autorka przedstawia niewątpliwą funkcję i siłę przekazu periodyków w procesie kształtowania u dzieci zarówno uczuć i postaw patriotycznych, jak i kompetencji literackiej potrzebnej do odbioru dzieła literackiego oraz twórczej kreacji własnych tekstów.

Kolejna rozprawa z tego kręgu tematycznego odnosi się do współczesnej recepcji w polskiej prasie przyznania Nagrody Nobla, a w konsekwencji odbioru literatury Elfriede Jelinek. Niezwykle interesująca wydaje się teza, że ocena pisarstwa Noblistki prezentowana na łamach czasopism nie przełożyła się na popularność jej twórczości. Jakub Rawski w artykule *Recepcja literackiej Nagrody Nobla dla Elfriede Jelinek w wybranych dziennikach i tygodnikach polskich z 2004 roku. Przyczynek do analizy zjawiska* wnikliwie wskazuje pozaliterackie i literackie przyczyny, które zaważyły na

ocenach dzieł pisarki. Swoistym dopełnieniem tej części tomu jest praca Wioletty Radziejewskiej, będąca zestawieniem bibliograficznym zawartości pisma „Fantastyka”.

Opracowania zagadnienia wzajemnego przenikania się działalności pisarskiej i dziennikarskiej podjęło się troje badaczy: Iwona Żuraszek-Ryś, Anna Wojciechowska i Jan Musiał. Praca pierwszej z wymienionych autorek – *Rola prasy w życiu i twórczości Teodora Tomasza Jeża* – traktuje o wpływie prasy i działalności dziennikarskiej na warsztat pisarza. Z artykułu wyłania się typowy dla XIX wieku silny mariaż czasopiśmiennictwa i literatury. Szczególnie charakterystyczna jest zwłaszcza droga kontaktu autora *Uskoków* z czytelnikiem poprzez udostępnianie prób literackich czy obszernych tekstów w odcinkach na łamach dzienników i tygodników. Anna Wojciechowska w rozprawie zatytułowanej *Wisława Szymborska w roli redaktora „Poczty literackiej”*. *Obraz nadawcy* ukazuje działalność redakcyjną Wisławy Szymborskiej w zakresie oceniania prób pisarskich nadsyłanych przez czytelników. Główny akcent tekstu spoczywa jednak na analizie sposobu ujawniania się, a w istocie niejednokrotnie ukrywania się podmiotu w redagowanych przez poetkę odpowiedziach do czytelników. Prozatorska twórczość współczesnych publicystów polskich (Andrzeja Horubały, Cezarego Michalskiego, Grzegorza Miecugowa, Bronisława Wildsteina, Rafała Ziemkiewicza) stała się tymczasem przedmiotem analizy szkicu Jana Musiała *Publicystyka przebrana za literaturę*. Relacje zachodzące pomiędzy literaturą a publicystyką rozpatrywane są tu w kontekście dawniejszych koncepcji estetycznych Romana Ingardena, jak również współczesnych badań Ansgara Nünninga. Dostrzegając proces nasilania się wymiany gatunkowej między literaturą a pokrewnymi formami pisarstwa, autor nie tyle poddaje ocenie to zjawisko, ile stawia pytanie o przyszłość kanonu historycznoliterackiego.

O szczególnej roli prasy w odzwierciedlaniu i kształtowaniu postaw i światopoglądu traktują artykuły Joanny Gorzelanej, Moniki Kaczor i Magdaleny Idzikowskiej. Obnażają one potoczne wyobrażenia dotyczące kultury oraz stereotypy społeczne obecne we współczesnych środkach przekazu. Joanna Gorzelana w tekście *Cytaty biblijne w oświeceniowym czasopiśmie „Monitor”* analizuje zasób cytatów biblijnych w „Monitorze” oraz ich szczególną funkcję w argumentacji i budowaniu autorytetów, niezależnie od głoszonych racjonalnych postaw oświeceniowych. Artykuł Moniki Kaczor – *Etyczny aspekt stylu wypowiedzi w „Tygodniku Powszechnym” (na przykładzie dyskursu migracyjnego)* – ukazuje współcześnie funkcjonujące środki językowe, w ich uwarunkowaniach kontekstowych, wyrażające oceny i opinie o charakterze etycznym. Natomiast Magdalena Idzikowska w pracy zatytułowanej *„Żeby mama sobie poszła i już nigdy nie wróciła”. Wizerunek rodziny i rodzicielstwa w prasie (na materiale „Wysokich Obcasów”)* odsłania zawarty w dodatku do „Gazety Wyborczej” niestereotypowy obraz rodziny i rodzicielstwa, budowany w opozycji do ich wizerunku lansowanego w innych mediach.

Druga część „Studiów i materiałów” – *W kręgu pisarstwa Henryka Sienkiewicza* – odsyła nas do tematyki związanej z twórczością autora *Quo vadis*, nie tylko wybitnego pisarza, ale także aktywnego dziennikarza w okresie intensywnego rozwoju czasopiśmiennictwa. Jego debiut pisarski, pierwsze prace literackie, doświadczenia redakcyjne, a także druk najważniejszych powieści nierozdzielnie łączą się z prasą. On sam wreszcie i jego twórczość stawały się przedmiotem polemik i dyskusji na łamach pozytywistycznych i modernistycznych pism. Stąd też badania podjęte przez autorów artykułów traktujące w różnorodny sposób o życiu i twórczości Litwosa mieszczą się w zakresie tematyki podejmowanej w części pierwszej tomu.

W studium *Sienkiewicz – interpretacyjne spory (do jubileuszowego roku 1900)* Tadeusz Bujnicki rekonstruuje dzieje krytycznej recepcji Sienkiewicza, pokazując, jak biografia pisarza i jego dzieło stawały się w wieku XIX przedmiotem ideologicznej manipulacji. W czasie „kampanii antysienkiewiczowskiej” swój głos w obronie Sienkiewicza zabrała także Eliza Orzeszkowa. Dzieje osobistych relacji obojga pisarzy, jak i ocenę twórczości Noblisty z perspektywy autorki *Nad Niemnem* zawiera tekst autorstwa Ireneusza Sikory – „*Artysta największy*”. *Eliza Orzeszkowa o Sienkiewiczu*.

Gdy mowa o twórczości – dwukrotnie przedmiotem zainteresowania badaczy stała się pierwsza część Sienkiewiczowskiego cyklu powieściowego – *Ogniem i mieczem*. Kamilla Pijanowska zajęła się malarskimi interpretacjami powieści. Bogato ilustrowany artykuł zatytułowany *Henryk Sienkiewicz i artyści. „Ogniem i mieczem” w interpretacji plastycznej Juliusza Kossaka i Antoniego Piotrowskiego* wprowadza nas w tematykę wzajemnych inspiracji i przenikania się sztuki i literatury. W tej „historycznej powieści przygody” Dariusz Piechota dostrzegł tymczasem cechy typowe dla współczesnej odmiany powieściowej – *fantasy słowiańskiej*. Stan badań nad biografią pisarza wzbogacają ustalenia Agnieszki Kuniczuk-Trzciniowicz, poddającej analizie niepublikowane w większości wspomnienia służby domowej Sienkiewicza.

Ze wszystkich tych studiów wyłania się nowe, odmienne spojrzenie na życie i dzieło Henryka Sienkiewicza, dopełniające obraz osobowości twórczej wielkiego pisarza.

Redaktorzy naukowemu tomu

*

„Regionalia lubuskie” otwiera sekcja prezentująca wybitnych i zasłużonych dla uniwersyteckiej polonistyki zielonogórskiej profesorów. Dorota Szagun portretuje emerytowanego Profesora Jerzego Brzezińskiego, natomiast Marzanna Uździcka przedstawia sylwetkę Profesora Mariana Bugajskiego.

W ramach „Przeglądów i omówień” Waldemar Gruszczyński przybliży dzieje stowarzyszenia miłośników fantastyki skupionych wokół Zielonogórskiego Klubu Ad Astra, będącego częścią ogólnopolskiej organizacji. Marię Roszak zainteresowały przyśpiewki kibiców żużlowej ekipy z Winnego Grodu i temat zyskał kilka stron omówienia. Raport o przebiegu LXXIV Zjazdu Polskiego Towarzystwa Językoznawczego zaprezentowała Magdalena Steciąg, a Magdalena Hawrysz pochyliła się nad przeszłością, teraźniejszą i przyszłością idei spod znaku Zielonogórskich Seminariów Językoznawczych. Bibliografia lubuskiej polonistyki akademickiej i rejestr zielonogórskich spotkań polonistycznych za rok 2016 dopełniają część sprawozdawczą.

Na uwagę zasługuje wywiad z Romualdem Markiem Jabłońskim (wyjątki z jego twórczości literackiej prezentowaliśmy w numerze poprzednim). Co zmieniło się w myśleniu poety od czasu debiutu, dlaczego skoncentrował się na tematyce sakralnej i kto pisał mu negatywne recenzje – na te i inne pytania Jabłoński udziela odpowiedzi. Uzupełnieniem rozmowy jest wnikliwy tekst Katarzyny Krysińskiej, która analizuje sposoby kształtowania religijnych sensów w poezji torzymskiego autora. Badaczka wskazuje trzy źródła religijnych inspiracji w tej poezji, łączy je z dominantami nastrojowymi oraz stylistycznymi (sensualizm, ekspresjonizm i groteska traktowane łącznie, impresjonizm).

Jeszcze o poezji i prozie... Tym razem do zaprezentowania swojej twórczości zaprosiliśmy trzech lubuskich literatów, członków Związku Literatów Polskich. Eugeniusz Kurzawa rozmyśla o bezsensie i porze na – jak metaforycznie to określa – zamknięcie sklepika. A wszystko po to, „żeby nie popaść w kicz”. Wilkanowski poeta znajduje jednak uspokojenie w odkrywaniu paradoksów rzeczywistości. Sporo miejsca zajmują tym razem krótkie formy prozatorskie. Zachęcamy do zapoznania się z wyciszonym opowiadaniem o wiejskim kolorycie żagańskiego prozaika, Edwarda Derylaka. „Co to wszystko warte?” – tym uniwersalnym i odwiecznym pytaniem autor *Wedelmanna* zamyka swoje opowiadanie. Po przeczytaniu tekstu Alfreda Siateckiego *Chłopiec z konikiem* (jesienią 2016 r. opowiadanie nominowane do Nagrody Literackiej „Winiarka”) z pewnością inaczej spojrzą czytelnicy na słynną rzeźbę umieszczoną na Winnym Wzgórzu. Zachęcamy do lektury.

Szef działu „Regionalia lubuskie”